СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – КЛОН СВИЩОВ

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ – 30 ГОДИНИ СЛЕД НАЧАЛОТО НА ПРОМЕНИТЕ

Свищов, 22 ноември 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 75 години от създаването на Съюза на учените в България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2020

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Иван Марчевски – Ректор на СА „Д. А. Ценов“ - Свищов
Проф. д.б.н. Диана Петкова – Председател на Съюза на учените в България
Доц. д-р Тодор Кръстевич – Зам. ректор „Научноизследователска и проектна дейност“ на СА „Д. А. Ценов“
Доц. д-р Красимира Славева – Председател СУБ – клон Свищов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Проф. д-р Атанас Атанасов
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Пепа Стойкова
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Любка Илиева

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р Атанас Атанасов
Членове:
Проф. д-р Поля Ангелова
Проф. д-р Маргарита Богданова
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Христо Сирашки

НАУЧНИ СЕКРЕТАРИ
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Любка Илиева

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-1815-6

СЪДЪРЖАНИЕ

ИКОНОМИКС, ФИНАНСИ, ЗАСТРАХОВАНЕ, СОЦИАЛНО ДЕЛО

Напълно автоматизирания луксозен комунизъм – опит за подмяна на идеологията с технология
Проф. д.н. Борислав Борисов, докт. Дмитрий Лем 7

Бюджетно осигуряване на националната сигурност – състояние и тенденции за периода 2010 – 2019 г.
Проф. д-р Андрей Захариев, ас. д-р Стефан Станимиров, докт. Русалин Русалинов.....18

За информационното общество в България – 30 години след началото на промените
Проф. д-р Йордан Василев 27

Човешките ресурси в здравеопазването (2009-2019 г.)
Доц. д-р Анастасия Марчева, гл. ас. Милена Владимирова.....35

Реформата в българското данъчно облагане и икономиката в сянка
Доц. д-р Валентин Милинов 43

Надзор върху застрахователната дейност в България в контекста на защитата на интересите на застрахованите
Доц. д-р Венцислав Василев 51

Българската икономика преди и след 30 години: източници на растежа
Доц. д-р Вера Пиримова 58

Глобализацията на съвременната икономика и мястото на България в нея
Доц. д-р Людмил Несторов 67

Осигурително-технически аспекти на взаимовръзката „вход – изход“ през призмата на адекватността и еквивалентността на пенсионноосигурителната система в България
Доц. д-р Пламен Йорданов, докт. Жанета Ангелова 76

Застраховането като възможност за осигуряване на допълнителен доход на хората в надработоспособна възраст
Доц. д-р Румен Ерусалимов 84

Конвергенция на финанси и застраховане в България –
проявления, тенденции, възможности
Доц. д-р Стоян Проданов.....93

Анализ на показателите за капиталова адекватност на банките
в България през периода 2007 – 2018 г.
Гл. ас. д-р Аглика Кънева 102

Еволюция на държавния надзор върху застрахователната
дейност в България
Гл. ас. д-р Анелия Панева 113

30 години пазарна икономика в България: ефекти върху заетостта
Гл. ас. д-р Елка Сярова.....121

Оценка състоянието на задлъжнялостта в подсектор
„Местно самоуправление“
Гл. ас. д-р Петко Ангелов, докт. Силвия Заркова.....129

Развитие и усъвършенстване на институционалната структура
на пазара на труда в България
Гл. ас. д-р Таня Илиева 137

Пъзел с изменчивостта – методология за тестване на БФБ
Гл. ас. д-р Цвета н Павлов 144

Осигуряване в Универсален пенсионен фонд – състояние
и възможности
Ас. д-р Йордан Йорданов.....153

Инвестирането във ВЕЦ като важен възобновяем енергиен източник
в България
Ас. д-р Стефан Станимиров, докт. Мирослав Костадинов.....161

Мястото на преките чуждестранни инвестиции
в българската икономика
Ас. Елица Петкова.....168

Парите – начален и краен стимулатор и ограничител на банковото
външнотърговско посредничество (Финансово-правни аспекти)
Ас. Игнат Папазов 177

Стрес тестовете на българската банкова система в контекста
на регулаторните изисквания на Базел III
Докт. Беатрис Любенова 184

Инвестиционните банки и ипотечните облигации
Докт. Борислав Киров 196

Презастраховането като инструмент за управление на риска
Докт. Вахан Бохосян 205

Отражение на петролните ценови шокове върху световната
икономика
Докт. Даниел Тунчев 211

Българският модел на системата „бонус-малус" и поредното
предизвикателство пред застрахователните компании
Докт. Михаела Монова 220

Проблеми и предизвикателства пред холдинговите дружества
в България
Докт. Теодора Цветкова 228

СЧЕТОВОДСТВО, КОНТРОЛ, АНАЛИЗ, СТАТИСТИКА

Същност и възможности за счетоводно отчитане
на специализираните пенсионни резерви в пенсионноосигурителните
дружества
Проф. д-р Атанас Атанасов 239

Съвременната агростатистика в България – началото
Проф. д-р Поля Ангелова 247

Стандартизация на счетоводството в предприятията от публичния
сектор в Република България
Доц. д-р Венцислав Вечев 255

Значими изменения в счетоводството в резултат на настъпилите
социално-икономически промени през последните 30 години
Доц. д-р Галина Чиприянова 261

Структурните промени в българската икономика и влиянието им
върху външната търговия и икономическия растеж
Доц. д-р Красимира Славева 270

Първи период в развитието на статистическия анализ
на „Отдалечени наблюдения“ ("OUTLIERS")
Доц. д-р Любомир Иванов **281**

Оценка на достъпа до интернет в дейността на предприятията
Доц. д-р Маргарита Шопова **288**

Стопански счетоводен анализ на ефективността и финансовата
стабилност на предприятието
Доц. д-р Марко Тимчев **296**

Правни аспекти на трансферното ценообразуване при данъчно
облагане в Р България
Доц. д-р Пенко Димитров **305**

Дуално или триално обучение по контролни дисциплини във висшето
образование – проблеми и предимства
Доц. д-р Пепа Стойкова **313**

Сравнителен анализ на финансирането на висшето образование
в страните от Европейския съюз
Доц. д-р Пламен Петков **324**

Предизвикателства пред одиторите в контекста на разширеното
докладване
Доц. д-р Силвия Костова **333**

Оценката на риска при извадковото изучаване в одита
Доц. д-р Стела Касабова **341**

Развитие на контрола върху акцизите през последните 30 години
Гл. ас. д-р Жельо Желев **347**

Мрежов модел за пътуване в България с БДЖ при планиране
на маршрут за пътуване с прикачване
Гл. ас. д-р Миглена Иванова **355**

Счетоводната професия в перспектива – умения и компетенции
Гл. ас. д-р Радосвета Кръстева-Христова **364**

Оценка на икономическото сближаване между областите в България
Гл. ас. д-р Тихомир Върбанов **371**

Проблеми при прилагането на разширения критерий на Дики-Фулър
Ас. д-р Евгени Овчинников 379

МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ ПЛАНИРАНЕ, ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

Comparative Analysis of the Competitiveness of the Balkan Countries
Prof., PhD Lyubcho Varamezov.....387

Lean Management във висшето образование
Проф. д-р Маргарита Богданова 394

Стратегическият маркетингов мениджмънт – перспектива
за развитие на туристическите бизнес организации в България
Доц. д-р Ваня Григорова 403

Приложение на Big Data анализа за защита на информацията
Доц. д-р Веселин Попов, доц. д-р Петя Емилова 411

Проблемът с текучеството на персонала в българските предприятия
Доц. д-р Галина Захариева, докт. Дритон Сюлча.....419

Управление на преживяванията на персонала – фактор
за организационно развитие
Доц. д-р Ирена Емилова, гл. ас. д-р Милен Динков.....427

Подобряване на отрасловата свързаност чрез изграждане
на железопътния участък по коридор № 9
Доц. д-р Камен Петров, докт. Радослав Костев 436

Потенциал на индустриалния интернет за нещата за подобряване
на производствените процеси
Доц. д-р Наталия Маринова 445

Професионалното обучение и особености на системата
за професионално образование и обучение
Доц. д-р Христо Сирашки 453

Повишаване качеството на обслужване на клиенти чрез въвеждане
на нови технологии в търговията
Гл. ас. д-р Венцислава Минкова.....465

Предимства на гъвкавото управление на проекти и въздействието върху проектния риск
Гл. ас. д-р Евелина Парашкевова.....473

Социално-икономически промени - управленски аспекти
Гл. ас. д-р Елена Йорданова 481

Приложение на web 2.0 технологиите за споделяне на научни изследвания, ресурси и резултати
Гл. ас. д-р Кремена Маринова-Костова.....487

Съвременни предизвикателства пред управлението на регионалното развитие в Република България
Гл. ас. д-р Методи Иванов.....495

Маркетингови комуникации на българския бизнес в дигитална среда
Гл. ас. д-р Мирослава Ценкова 502

Местното самоуправление в България – някои основни постановки
Гл. ас. д-р Юлиян Господинов 510

Степен на интегрираност на приоритетите за интелигентна специализация в плановите документи
Ас. д-р Мариела Стоянова 518

Концепция за многостепенно управление: възникване, развитие, перспективи
Докт. Димитрина Проданова.....524

Развитие на електронната търговия в България през последните 30 години
Докт. Михаела Маркова.....533

ИКОНОМИКА НА ОТРАСЛИТЕ

Устойчивост в развитието на туризма в националната бизнес среда
Проф. д.ик.н. Таня Горчева 543

Българската индустрия – тридесет години по-късно
Проф. д-р Анета Денева.....551

Подпомагане на доходите на производителите от аграрния сектор
Доц. д-р Виолета Блажева 560

Съвременни измерения на управлението на талантите
Доц. д-р Искра Пантелеева 566

Значение на инфраструктурните коридори за регионалното икономическо развитие на България
Доц. д-р Камен Петров 574

Изследване на възможностите за развитие на туристическа дестинация „Свищов“
Доц. д-р Любка Илиева 583

Градско земеделие – алтернатива или необходимост
Доц. д-р Марина Николова 592

Теоретико-приложни аспекти на мърчандайзинга в българската търговска практика
Доц. д-р Петранка Мидова 603

Туристическите агенти, резервационните услуги на туроператорите и свързаните с тях дейности в България 30 години след началото на промените
Доц. д-р Петя Иванова 611

Изследване необходимостта от придобиване на търговски умения по женско предприемачество
Доц. д-р Светослав Илийчовски, доц. д-р Теодора Филипова 618

Бизнес среда и предприемаческа дейност на българските пивоварни предприятия
Доц. д-р Сергей Найденов 626

Атрибутивно анализиране на асортиментното разнообразие в точките на продажби
Доц. д-р Симеонка Петрова 634

Периодът на прехода – 30 години растеж на регионалните дисбаланси
Доц. д-р Тихомир Личев 642

Социална работа и социално предприемачество
Гл. ас. д-р Ваня Ганева 652

Анализ на сезонността в търговията
Гл. ас. д-р Венцислав Перков 660

Разкриване на нефинансова информация от големите български държавни предприятия
Гл. ас. д-р Емил Николов 667

Подходи за управление на риска в търговските предприятия
Гл. ас. д-р Зоя Иванова 676

Проблеми и предизвикателства пред развитието на туризма в България
Гл. ас. д-р Любомира Тодорова 684

Развитие на туристическа дестинация България като част от интернационалния туристически пазар
Гл. ас. д-р Павлин Павлов 690

Анализ на предприемаческите нагласи в България
Ас. д-р Ивайло Костов 698

Устойчиво развитие на българската индустрия
Докт. Айтен Сабри 706

Значение на пътната инфраструктура като фактор за подобряване състоянието на горскостопанските предприятия
Докт. Руслан Коларов 714

Анализ на възможни решения за преодоляване на височинните ограничения и ограниченията в газенето през канала море-езеро за по-големи плавателни съдове създавани от Аспарухов мост
Инж. Дойчин Ников, Красимира Вангелова 722

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ – 30 ГОДИНИ СЛЕД НАЧАЛОТО НА ПРОМЕНИТЕ

Свищов, 22 ноември 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 75 години от създаването на Съюза на учените в България

ISBN 978-954-23-1815-6

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов”
Свищов, ул. Градево № 24

740

БЮДЖЕТНО ОСИГУРЯВАНЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ – СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ ЗА ПЕРИОДА 2010 – 2019 Г.

Проф. д-р Андрей Захариев
a.zahariev@uni-svishtov.bg
Ас. д-р Стефан Станимиров
s.stanimirov@uni-svishtov.bg
Докт. Русалин Русалинов
D020219183@uni-svishtov.bg
Катедра „Финанси и кредит", СА „Д. А. Ценов"

***Резюме**: Секторът на националната сигурност се оценява в икономиката на публичния сектор като чисто публично благо е неконкурентен характер, което доставя полза на всеки потребител. Тази гледна точка обективно дава основание да се търси пряка връзка между бюджетирането на публични средства на национална сигурност и опазването на националното богатство, живота и здравето на населението. Целта на настоящия доклад е да изследва в теоретико-приложен план бюджетното осигуряване на националната сигурност в Република България като изведе тенденции за периода 2010 – 2019 г.*

***Ключови думи:** национална сигурност, бюджетно осигуряване.*

***JEL**: H11, H56.*

BUDGET PROVISION OF NATIONAL SECURITY - STATUS AND TRENDS FOR THE PERIOD 2010 - 2019

Prof. Dr. Andrey Zahariev
a.zahariev@uni-svishtov.bg
Assist. Prof. Dr. Stefan Stanimirov
s.stanimirov@uni-svishtov.bg
PhD Student Rousalin Rousalinov
D020219183@uni-svishtov.bg
Department of Finance and Credit, D. A. Tsenov Academy of Economics

***Summary**: The national security sector is valued in the public sector economy as a purely public good of a non-competitive nature, which benefits every consumer. This point of view objectively gives grounds to look for a direct connection between the budgeting of public funds for national security and the protection of the national wealth, life and health*

of the population. The purpose of this report is to examine in theoretical and applied terms the budgetary provision of national security in the Republic of Bulgaria by showing trends for the period 2010 - 2019.

***Key words**: National security, Budget provision.*

***JEL**: H11, H56.*

Публичният сектор на икономиката е сфера на обществено устройство, където държавата по силата на закона упражнява свое пряко и косвено участие, както на продуктовите, така и на факторните пазари. Това участие е неразривно свързано активната роля и на останалите икономически агенти – фирмите и домакинствата. Така в рамките на кръгооборота на паричните потоци в националната икономика, създаденият и измерен на продуктовите пазари БВП достига до факторните пазари като национален доход, след като във фирмите е отчетено похабяването на производствените активи като амортизация (явяваща се разликата между БВП и чистия вътрешен продукт). Вече на ниво домакинства ние говорим за разполагаем доход, от който могат да бъдат формирани два принципно различни парични потоци – спестовен, който е насочен към банките и потребителски, който е насочен към факторните пазари, където започва нова ротация по генериране на БВП. Описаният цикъл на паричния поток по повод създаването на БВП и неговото разпределение има не само познавателна цел, но и подчертава важната роля на правителството по повод акумулирането на бюджетни ресурси и тяхното преразпределяне, съгласно националните приоритети. Сред тези приоритети е и сектора на сигурността, която не само се определя като чисто публично благо е неконкурентен характер, което доставя полза на всеки потребител, но и гарантира запазването на националния суверенитет, по повод способностите на всяка държава да се отбранява и да има възпиращ капацитет срещу враждебни задгранични сили и алианси.

Ето защо за обект на научния доклад ние определяме публичния сектор на икономиката, а за негов предмет бюджетно осигуряване на националната сигурност – състояние и тенденции за периода 2010 – 2019 г. **Целта** на настоящия доклад е да изследва в теоретико-приложен план бюджетното осигуряване на националната сигурност в Република България като изведе тенденции за периода 2010 – 2019 г. В структурен план докладът е разделен на три последващи части. Първата част разглежда в теоретико-дискусионен план място и ролята на националната сигурност в контекста на организацията на бюджетния процес, вкл. от

гледна точка на единния бюджетен класификатор. Втората част е насочен към емпирико-приложен анализ на динамиката в показателите за бюджетно осигуряване на националната сигурност в системата на Министерство на отбраната на Република България с извеждане на тенденции за периода 2010 – 2019 г., както в абсолютни числови стойности, така и в относителни като процент от БВП на страната. В заключителната част са изведени изводи и дадени насоки за бъдещи изследвания по темата.

I. Място и роля на националната сигурност в публичния сектор на икономиката

Националната сигурност е основа за опазването и развитието на националното богатство. Без да има налична и надлежно финансиран система за сигурност и отбрана, то потенциалните заплахи за критичната публична инфраструктура ще се окажат напълно реални. В своя комплексен аспект „тя е ключова система от жизнено важни елементи, чието прекъсване или неработоспособност може да окае сериозно въздействие върху осигуряване основни жизнени потребности за функционалността на икономиката и сигурността на държавата“ (Стойков, 2018, стр. 20). Практически ние може да насочим внимание върху два основни аспекта. Първият е върху кръгооборота на паричните потоци в националната икономика (вж. Фиг. 1), където на етап преразпределение се финансират разходите за национална сигурност и отбрана и вторият е върху връзката между богатството и сигурността, като израз на осигуряване на нулеви или много ниски нива на систематичен риск, което пряко влияе върху ценообразуването на самите елементи на богатството, вкл. и на това, под управление и в собственост на домакинствата и фирмите.

Сред водещите национални интереси в Програмата за развитие на отбранителните способности на въоръжените сили на Република България 2020 (МО, 2018) са поставени: „запазване на суверенитета, териториалната цялост на страната и единството на нацията; защита на населението и критичната инфраструктура при кризи, бедствия, аварии, катастрофи и други рискове и заплахи; осигуряване благоприятната и предвидима среда за сигурност; и др.

На тази основа може да се направи логичната връзка между разходите за отбрана и сигурност и опазването на елементите на богатството, свързани с територията за осигуряване на визираните сигурност и отбрана.

Фигура 1. БВП и системата за сигурност и отбрана
Източник: Виждане на автора.

Практически с растежа на БВП се подобрява публичната техническа инфраструктура, качеството на живот в урбанизираните територии, расте пазарната оценка на недвижимата собственост (поземлени имоти, сграден фонд, гори, акватории за риболов), както и сегашната стойност на културно-историческото наследство на дадена национална територия (Брусарски, Захариев, & Манлиев, 2015). Тези измерения на БВП, разгледан в динамика, създават националното богатство. То се възприема „като оценени веществени и невеществени активи, създадени чрез растеж на БВП, обвързани със съответните права на собственост и други вещни права на дадена национална територия“ (Брусарски, Захариев, & Манлиев, 2015, стр. 17).

В теоретико-дискусионен аспект включваните в оценката на националното богатство компоненти по своя произход могат да се различат на природно създадена и присъща на националната територия компонента на националното богатство; и респ. на създадена с човешка намеса и чрез предприемачество компонента на националното богатство. По елементи на понятието, могат да бъдат систематизирани:

- Национално богатство под формата на природни ресурси във вид на земя, води, реки, морски акватории, залежи от нефт, природен газ, полезни изкопаеми, горски фонд и др. подобни;
- Златен резерв, бижута, скъпоценности, резервни активи, собственост на икономическите агенти, вкл. на Централната банка;
- Национално богатство под формата на създадени с човешка намеса сгради, публична и частна техническа инфраструктура, производствени активи, вкл. добитък и дивеч, енергийни и преносни мрежи, вкл. нематериални активи, носещи авторски доход, като патенти, ноу-хау, лицензи и др.;
- Национално културно-историческо наследство;
- Други потенциални и реални активи, с носител националния човешки капитал (Захариев, Въведение във финансовата теория, 2015).

Считаме, че на база публичното право на държавата (и исторически свидетелства) при определени обстоятелства да експроприира имущество и богатства на останалите икономически агенти може да изведе заключението за националното богатство, като кумулативен израз на притежаваните от основните икономически агенти богатства, вкл.: богатство на правителството, актувана и неактувана собственост на държавата и общините (публична държавна собственост, частна държавна собственост, публична общинска собственост, частна общинска собственост); акционерно богатство и собственост на фирмите; богатство и собственост на домакинствата. Всички тези елементи на богатството логично следва да бъдат поставени в обхвата на защита и опазване от системата на сигурността и отбраната. Към тях може да бъде упражнено зловредно влияние както от гл. точка на човешка намеса с криминогенен характер, така и влияние с природо-климатичен характер (земетресения, бури, наводнения и др.), които да доведат до частично или пълно погубване на елементи на така формулираното национално богатство. Ето защо опазването на националното богатство от една страна и живота и здравето на населението от друга страна следва да бъдат винаги приоритет на правителството и да получават необходимото бюджетно финансиране за изпълнение на поставените отбранителни задачи със стратегически, тактически оперативен характер.

II. Емпирико-приложен анализ на динамиката в показателите за бюджетно осигуряване на националната сигурност в Република България за периода 2010 – 2019 г.

За целите на провеждане на емпирико-приложен анализ на динамиката в показателите за бюджетно осигуряване на националната сигурност в Република България за периода 2010 – 2019 г. са изведени данни за посочения период на база решенията на Народното събрание по Закона за държавния бюджет на Република България, надлежно обнародвани в ДВ.

Характерно за бюджетната процедура в Република България е, че от 2014 год. се преминава към разпределение на бюджетните разходи по области на политики и бюджетни програми с ясно разграничение на политиките в областта на отбранителните способности и политиките в областта на съюзната и международната сигурност (вж. табл. 2).

Таблица 1

Основни показатели по бюджета на Министерство на отбраната на Република България за периода 2010-2019 г.

Година	Приходи	Разходи	Трансфери (нето)	Субсидия от ЦБ
2010	72000	890630	-23263	841893
2011	62000	990630	-21610	950240
2012	52000	980630	-21610	950240
2013	62000	1080465	-24084	1042549
2014	52000	1021475	-24084	1002387
2015	30000	954589	-24084	957964
2016	40000	1003089	-24084	983173
2017	44000	1080267	-25736	1062003
2018	44000	1193319	-25801	1175120
2019	44000	1414211	-28098	1398309

Източник: МФ, ДВ

Таблица 2

Вторични показатели по бюджета на Министерство на отбраната на Република България за периода 2010-2019 г.

Година	Разходи за политики отбранителните способности	Разходи за политики в областта на съюзната и международната сигурност	Всичко
2014	957304	64171	1021475
2015	892509	62080	954589
2016	932349	70 740	1003089
2017	1008910	71357	1080267
2018	1116953	76366	1193319
2019	1331231	82980	1414211

На база на така структурираните данни са изведени регресионни линии на тренда за всяка от основните групи показатели (вж. фиг. 2 и фиг. 3).

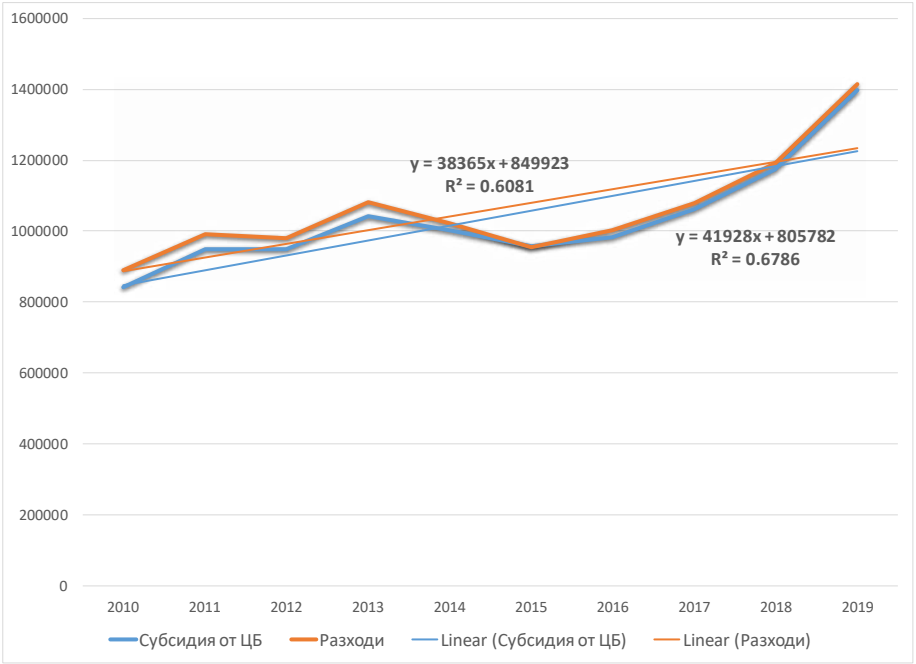

Фигура 2. Тенденции в основни показатели по бюджета на Министерство на отбраната на Република България за периода 2010-2019 г.

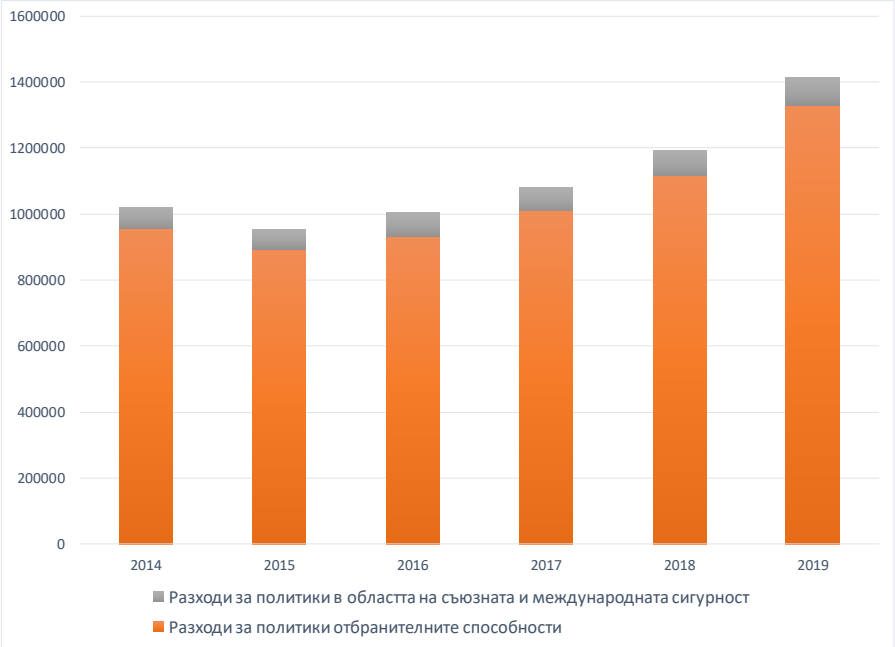

Фигура 3. Тенденции във вторичните показатели по бюджета на Министерство на отбраната на Република България за периода 2010-2019 г.

На база на изградените регресионни линии чрез фиг. 2 може да се направи извода за устойчив годишен темп на нарастване на бюджетната осигуреност с разходи и субсидии в системата на Министерство на отбраната, както следва:

- За позиция „Разходи“: $y = 38365x + 849923$; $R^2 = 0.6081$
- За позиция „Субсидии“: $y = 41928x + 805782$; $R^2 = 0.6786$

И за двете позиции коефициента на детерминация е с високо значение, респ. 61% и 68%, при годишен прираст на бюджетната осигуреност от 38,3 млн. лв. и 41,9 млн. лв. Вторичните показатели също показват устойчиво нарастване при среден дял на разходите за политики в областта на съюзната и международната сигурност от 6,5% (за периода 2013-2019 г.). Това е логично следствие от параметрите на договора за членство в Северноатлантическия пакт и потвърждава важността на осигуряването тренираността на въоръжените ни сили чрез участие в международни мироопазващи мисии, които са част от системата за сигурност в международен план (Радков & Захариев, 2016).

* * *

В заключение може да се отбележи, че за изследвания десетгодишен период страната ни постепенно създава условия за постигане на целеви за системата на НАТО показатели за бюджетно осигуряване на сектора на националната сигурност. Отбранителната способност на въоръжените ни сили, мироопазващите мисии, охраната на външните граници на ЕС, защитата от мигрантските потоци, техническото обновяване на въоръжението по родове войски намират съществено развитие и приоритет в последните години от изследвания период. Именно решенията за значителни инвестиции в обновяване на техническата обезпеченост на въоръжените ни сили са ясен знак за нашите партньори в НАТО за ресурсно осигурена промяна в посока постигане на десетилетно забавена еквивалентност в ползваното въоръжение и техника по родове войски за целите на осигуряване на отбранителен и възпиращ капацитет на сектора на националната ни сигурност. Не по-малко остава важен и въпроса за вътрешната сигурност, обществения ред, борбата с криминогенните фактори, опазването на живота и имуществото на гражданите, което е обект на бъдещи научни изследвания.

Библиография

Брусарски, Р., Захариев, А., & Манлиев, Г. (2015). *Финансова теория.* В. Търново: ФАБЕР.

Захариев, А. (2015). Въведение във финансовата теория. От Р. Брусарски, А. Захариев, & Г. Манлиев, *Финансова теория* (стр. 380). В. Търново: ФАБЕР. Извлечено от https://www.researchgate.net/publication/315830818_VVEDENIE_VV_FINANSOVATA_TEORIA

МО. (9 10 2018 г.). *Програма за развитие на отбранителните способности на въоръжените сили на Република България 2020*. Извлечено от https://www.mod.bg/bg/doc/cooperation/20181009_Programa_razvitie_otbranit%20sposobnosti.pdf

Радков, Р., & Захариев, А. (2016). *Международни финанси.* В. Търново: ФАБЕР.

Стойков, М. (2018). *Концептуални основи за стартегически преглед и повишаване институционалната устойчивост на Република България.* В. Търново: НВУ.